

Najboljše črtice
literarnega natečaja Nedelje 2025

1

I Z B R A N A B E S E D A

FOTO REBEKA JELOVČAN

Na kmetiji

P R I M O Ž V R E S N I K

Ali boste prevzeli kmetijo?

1. N A G R A D A

P R I M O Ž V R E S N I K

Ali boste prevzeli kmetijo?

Iz sadovnjaka je zaudarjal vonj po neobranem zavrelem sadju. Vonj podoben vonju tropinovca. Življenje je že zdavnaj steklo po razmajanih žlebovih zapuščene kmetije. Stara žena je šantala med ugaslimi vrelci kmečkega življenja. Mesta živahnosti in kmečkega dela so sedaj zaudarjala. Ženin pogled je bil poklina v steklu. Poklina se je razrasla v pajčevino. Njeno mrežasto zrklo je osupnilo pohodnike. S svojim pogledom je videla vse in nikogar. Če je začutila prisotnost človeka, se je nekoliko zdrznila v ramenih, potem pa pogumno vprašala: »Ali boste prevzeli kmetijo?« Na to vprašanje ni noben mimoidoči odgovoril, pohodniki so še hitreje prestopili gozdno mejo in se znašli na zavidljivi nadmorski višini. Zarezala se je razlika med lepoto tukajšnje narave in postarano kmetico. Nastalo je nelagodje. Kmetica ni poprijela več za nobeno delo, saj je bila slepa. Želeli so jo spraviti v dom starejših občanov, predvsem s sladkimi besedami, ona pa se je temu upirala. Pričela je poosebljati temnačno stran kmečkega življenja in predstavljala je podobo propadle kmetije. Kmetija Orlovih je bila pod hipoteko in v dolgovi, ko je na kmetijo prišla kot rosno dekle, pomočnica, ki je poprijela za sleherno delo in se tako priučila mnogih del. Usoda je položila v prerani grob gospodarja in gospodarico, otroci so zbežali s kmetije in odšli v širni svet. Regina je ostala sama. Ker je prihajala iz skromnih razmer, so ji dali ime Regina, kraljica, s tem imenom so ji privoščili boljšo prihodnost, kakor so jo imeli sami. Ostala je sama na tej nadmorski višini, kjer ptice ujede puščajo tanke piske in kjer divji zajci ovohavajo zrak in spremembe v okolici. Tukaj zgoraj je iz leta v leto bolj zaudarjalo po vlažnem in postanem, po preperem in po trohnobi. Po neprezračenih prostorih kmetije. Po črni zemlji, ki je potemnela pod sprhnelimi deskami podov. Veselo, a delavno življenje se je umaknilo skrbem in bojaznim. Regina se je vse življenje borila za osnovna življenjska sredstva. Ničesar ni imela, vendar se je znala soočiti z najslabšim. Potrpeti in prenesti ponižanje. V senci gospodarjevih glavnih vrat se je kalila v borko in prevzela gospodarjenje, ko sta gospodar in gospodarica izgubljala bitko z življenjem, ko so prišla na dan izdajstva lastnih hčera in sinov. Nihče od naslednikov ne bi delal več na kmetiji, nihče ne bi potrpel ali se odrekel nečemu v korist skupno dobre-

ga. Otroci kmetije, njeni dediči, so samo še zahtevali. Regini so v pismih sporočali, da lahko odkupi njihov delež. Regina pravno ni predstavljala niti prvega niti drugega dednega kolena, bila pa je edina, ki jo je vzdrževala. Z leti so ji pešale moči in vid se je zelo poslabšal, dokler je ni zagrnila tema. Nihče od otrok nekdanjega gospodarja Orla ni prišel na mesto, kjer sta nekdanjastanova otroštvo in mladost, sedaj pa je kmetija mesto, kjer so odkupne cene nizke. Delo je na kmetiji očitno prekletstvo, če so cene pridelkov in njihov dejanski odkup v nepravilnem razmerju. Otroci dediči niso prihajali, so se pa zapletli v medsebojne pravne spore, kdo je upravičen do večjega kosa dedne pogače. Temni oblaki so obviseli nad kmetijo, z delom jih je odganjala edino Regina, dokler je zmogla. Pravni spori so zastali, namesto razrešitve so prihajali novi prepiri. Streha, ki je na kmetiji puščala, je postala spomenik neenotnih pogledov na sodišču. Regina je bila divje in vzdržljive narave. Nemirna kot kanja in kragulj, ptice ujede, v naravi. Šantala je po stečinah in poteh. Najraje je posedala na klopi pred ovinkom, ki se je spuščal v dolino in kjer je trava valovala od marca do septembra. Zasanjano je čemela na klopi, v omledni svetlobi prebujajoče se pomladi in gorski pripeki razbeljenega polletja. Za njo je stala, gori na hribu, propadajoča kmetija Orlovih z izpraznjenim hlevom. Za Regino je bil izpraznjen hlev najhujša kazen na stare dni. Domače živali so prinašale smisel in ljubezen, sedaj pa je bila tišina hleva zanj mučna. Resno znamenje, da je konec pravega kmetovanja, nastopi, ko odidejo živali. Globoke udrte temne škrbine so bile v hlevu, na mestih, kjer so krave stegovale svoj vrat in so konji opletali s svojimi repi. Tam, kjer so se nekoč valjali prašiči, tam je sedaj stal majhen ribnik teme. Drobnikav ribnik teme sajaste črnine, ki so jo za trenutek pregnala vhodna vrata hleva, če so se na stečaj odprla. Za trenutek je prišla vedrina dneva v opustel hlev, vendar ni mogla pregnati trdovratne teme, ki se je nakotila v kotih in vogalih zgradbe. Hlev je oglušelo stal v svoji temini. Nekoč so močno šumeli roji muh nad zadušnim gnojem, sedaj pa so nežlahtne sorte hrušk obkrožale preperele jamo tišine. Električni pastir na razmajani ograji pašnika je bil sedaj igrača vetrovom. Regina je večkrat tavela med hišo, hlevom ter kozolcem. Oprijemala se je za drevesa in

jih s krčevitimi objemi nemo spraševala, če čutijo njeno slepoto. Sadna drevesa so dišala in dajala zavetje. Drevesa nežlahtnih sort so ji s svojo grčasto masivnostjo dajala večjo varnost, kakor drevesa žlahtnih sort, ki so imela elegantno gladka debela in veje. Hodila je, še pogosteje tavela in objemala drevesa, ki so bila smerokaz med sadovnjakom, hišo, hlevom in kozolcem. Večino dreves je bilo divjih, samoraslih, proti nebu so rastle nekje med posestvom in gozdom.

V slabem vremenu so bila napoved nečesa zloslutnega in težkega. Dež in megla sta samo poudarjala njihovo trdoživo kljubovalnost in na stotine drobnih vejic se je razpljusovalo pred človeškimi očmi, ki so zaman iskali klasično lepoto v njih. Njihova divja lepota je prišla do izraza v dnevih slabega vremena in nizkega zračnega pritiska. V dnevih, ko vse pritiska k tlom in se zdi, da je bolj malo izbire na tem svetu. Na izgubljenem v svetu je mislila Regina, takrat, ko so se zavese megle trgale na posestvu, med zidavami in drevjem. Na vse tiste pravdnike je mislila, ki bi morali priti, vendar jih ni bilo. Raztepeni po svetu so našli pot na sodišče, ne pa pot domov. Tako je postarana kmetica sključena pred štedilnikom na drva, vase sprejemala vročino zakurjene peči. Zmračene košarice iz protja in srbota so na kuhinjskih policah prenehale biti zmračene. Ves divji je bil ogenj v peči štedilnika, ob dnevih, ko so oblaki in megla pritiskale. Zunaj pa ogoni njiv in zatrdeli razori na njivi, ki jo je zarasel čas. Jutranji in večerni čad je šel prek posestva. Megla je mezela vzdolž žlebov. Trkalo na glavnih vratih je bilo ledeno in mokro. Odblesk svetlobe zakurjene peči je bil v sivih Regininih laseh, v oknih, ki so bile ogledalo krokarjem, ki so iskali toplo drobovino v tem hladnem času narave. Regini je stopila k oknu, ki je bilo obrnjeno proti dolini, gledala je s svojimi mrtvimi očmi proti železniškemu prelazu, ki je bil s točke kmetije Orel videti kot motna skica. Regini ni nikoli padlo na pamet, da bi se z vlakom odpeljala v svet. Nikoli ni mislila misli pobega. Vedno jo je zadržala odgovornost, ki je bila močnejša kot osebna želja. Po njenih osebnih željah je ni nikoli nihče vprašal, saj ni bila vzgojena v duhu izbire in svobodnih odločitev. Ogenj v peči je divje hrnel od lastne sile in ona je razmišljala, da nocoj nihče ne pride sem gor, na to nadmors-

PRIMOŽ VRESNIK

Ali boste prevzeli kmetijo?

FOTO REBEKA JELOVČAN

sko višino. Samo gorski reševalci utegnejo potrkati na vrata, samo oni so še lahko edina družba. Spodaj, v dolini, je občasno zažarel vlak s svojimi okni v kupejih in potem je tema pogoltnila vse podobe. »Ali boste prevzeli kmetijo?« tako bi vprašala gorskega reševalca in v njem prebudila začasno zadrego. In če so se reševalci zadržali pri njej, jo stvarno spraševali, če so se ponesrečenci kaj oglasili na kmetiji. Na to poizvedovanje je odgovorila z vprašanjem: »Ali boste prevzeli kmetijo?« Reševalci so se nejeverno spogledali, torej je ljudska obrekljiva beseda o njej zadela v vprašanje njene prisebnosti. Z leti se ji je pomračil um, ni samo slepa, samotna in starost sta jo odpeljala na ono stran, kjer zdrava pamet ne razsoja več in so notranji prividi vredni toliko, kolikor vsa budna resničnost. Gorski reševalci so raje molčali in se izmuznili iz hiše. Regina je srepo zrla predse, začutila je to zapuščanje in se pognala k vratom. Ko so odhajali, je za njo mi dobro zaprla vrata. Vrata je zapahnila še s črnim zasunom. Vlažen, lepljiv, črn zasun je odločno pognala iz ene strani vrat proti drugi, saj za človekom lahko pride demon v hišo. Prižgala je svečko pod železnim razpelom, ki je viselo v bližini vhodnih vrat. Vedno bolj je razmišljala, da je življenje hud spopad angelov in demonske laznine. V molitvi je našla zatočišče na tej nadmorski višini. Globok zadah tukajšnjih gozdov je si-

lil vse do vhodnih vrat in pritiskal na okna. Začutila je ta prvoten jezik prvobitne narave in bolj, ko je z duševnostjo tonila skozi samotne ure, bolj je bila prepričana, da imajo tudi mrtve reči svoj živ jezik. Za to stanje ni našla sobesednika. In ko ji je bližnja sosedica Darja prinesla teden dni staro pošto, se je popolnoma sesedla na stolu, kakor da bi se v njej odvil boj dobrega s slabim. Darja je prehitro zaključila, da je starka Regina obsedena z nečistim in to razširila med ljudmi. Zmagala je ljudska fantazija in poštar si ni več upal sem gor s kolesom, saj je bil priča njenemu epileptičnemu napadu. In ko je znojna in vsa blede zaznala njegovo prisotnost v kuhinji, ga je slabotno, vendar nazorno vprašala: »Ali boste vi prevzeli kmetijo?« Njena skrb in usoda za kmetijo je bila globoka. Ko je začutila, da prihajajo ponjo, da jo bodo končno odpeljali v dom starejših občanov, se je z vso svojo divjino v sebi odpravila v gozd. Gnalo jo je k ribniku, gnalo jo je stran od ljudi ... Mislila je, da ji bo prsni koš razgnalo od svobode in zanosa. »Jaz bom prevzela kmetijo, postala bom ona, naselila se bom v sleherni njen kot, moja duša se bo zataknila v sleherni kot,« tako je vpila v gozdu in splasila ptice. Potem jo je ribnik sprejel brez ovir in zatikanja, zalilo ji je usta in dušo ji je pognalo nazaj do kmetije.

O AVTORJU

Primož Vresnik

Avtor zmagovalne črtice Nedelje, Primož Vresnik, rojen leta 1968, je dramatik, režiser in prosvetni delavec. Diplomiral iz filozofije in sociologije kulture na Filozofski fakulteti v Ljubljani. Delal na dveh ljubljanskih gimnazijah. Režiral amaterske gledališke predstave in sodeluje z Radijskim odrom, s slovensko radijsko postajo v Trstu. Zaposlen v Dijaškem domu Ivana Cankarja v Ljubljani, kot vzgojitelj, po nazivu pedagoški svetnik. Uveljavljen z radijskimi igrami in objavami v tujini. Slovstveni tematski razpon od zgodovinskih tem do fantastike. Prejel številne nagrade, med drugim nominiran za Andričevo nagrado v Travniku leta 2011. Maja 2025 nominiran za najboljšo zgodbo literarne revije Sodobnost. Trenutno živi in ustvarja v Tolminu.